

ਮੂਲ ਲੇਖਕਾ ਹਿੰਦੀ ਦੇ ਪੁਰਸਕ੍ਰਿਤ ਲੇਖਕਾ ਡਾ. ਉਸ਼ਾ ਯਾਦਵ ਹਨ, ਜੋ ਆਗਰਾ ਨਿਵਾਸੀ ਹਨ। ਮੂਲ ਹਿੰਦੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ - 'ਸੋਨੇ ਕੀ ਖਾਨ'। ਪ੍ਰੋ. ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਂਜ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਕਿਸੇਰ ਉਮਰ ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਰਾਹੀਂ ਹਰ ਉਮਰ ਵਰਗ ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸੇਧ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਕੁੱਲ ਸੱਤ ਕਾਂਡ ਹਨ, ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਕਿਸੇਰ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਤੇ ਚੁਕੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿਲਚਸਪ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿੱਚ ਉਭਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। "ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੀ ਗਵਾਲੀਅਰ ਯਾਤਰਾ ਦੌਰਾਨ ਨਾਵਲ ਦਾ ਨਾਇਕ ਰਜਤ ਆਪਣੇ ਹੀ ਹਮਉਮਰ ਮੁੰਡੇ ਅਮਨ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਹਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਰੋਮਾਂਚਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਜੋ ਦੌਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਤਲਿੱਸਮੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸੇ ਲੜੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਿਸੇਰ ਮਨ ਦੀਆਂ ਸੰਵੇਦਨਾਵਾਂ ਪਰਤ-ਦਰ-ਪਰਤ ਖੁੱਲ੍ਹਦੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾਵਲ ਦਾ ਤਾਣਾ-ਬਾਣਾ ਬੁਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹਦਾ ਅੰਤ ਵੀ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਅਸਚਰਜ ਹੈਰਾਨ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ। 'ਖਜ਼ਾਨੇ ਦੀ ਭਾਲ' ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਰ ਪੜ੍ਹਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੋਗੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸਨੂੰ ਖਤਮ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕੋਗੇ - ਇਹੋ ਇਸ ਨਾਵਲ ਦੀ ਖੂਬੀ ਹੈ।" 151 ਪੰਨਿਆਂ ਦੀ ਸਜਿਲਦ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਥਾਂ ਥਾਂ ਤੇ ਢੁਕਵੇਂ ਚਿੱਤਰਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਿੰਗਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਸਾਹਿਤਯਸ਼ਿਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਦਿੱਲੀ ਨੇ ਸੀਮਿਤ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਕੇ ਪਾਠਕਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਹੈ। ਪ੍ਰੋ. ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ ਨਵ-ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਸਤਕ ਲਈ ਦੂਰੋਂ ਨੇੜਿਓਂ ਵਧਾਈ ਸੰਦੇਸ਼ ਮਿਲ ਰਹੇ ਹਨ।

ਅਧਿਆਪਕ ਮਾਣ ਸਤਿਕਾਰ ਅਤੇ ਹੱਕਾਂ ਤੋਂ ਬਾਂਝੇ ਕਿਉਂ?



ਵਰਲਡ ਪੰਜਾਬੀ ਟਾਈਮਜ਼
ਰਜ਼ਵਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸ਼ਰਮਾ

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਸਮਾਜਿਕ ਕਾਰਕੁੰਨ ਅਤੇ ਨੋਬਲ ਪੁਰਸਕਾਰ ਵਿਜੇਤਾ ਮਲਾਲਾ ਯੂਸਫਜ਼ਈ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਬੱਚਾ,ਇੱਕ ਅਧਿਆਪਕ, ਇੱਕ ਕਿਤਾਬ ਅਤੇ ਇੱਕ ਪੈਨ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਬਦਲ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਸੱਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਬਿਨਾਂ ਗਤ ਨਹੀਂ ਸ਼ਾਹ ਬਿਨਾਂ ਪਤ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਮੀਂਜ਼ਲ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ।ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਵਡਿਆਇਆ ਗਿਆ। ਗੋਬਿੰਦ ਤੋਂ ਵਧ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਦਰਜਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।ਪਵਨ ਗੁਰੂ, ਪਾਣੀ ਪਿਤਾ, ਮਾਤਾ ਧਰਤੁ ਮਹੱਤ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਮਾਣ ਸਤਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇੱਕ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਝਿੜਕ ਮਾਂ ਬਾਪ ਦੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲੋਂ ਚੰਗੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮਾਂ ਬੱਚੇ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਅਧਿਆਪਕ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਬੱਚੇ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਸਕੂਲ ਜਿਥੇ ਤੋਤਲੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਬੋਲਿਆ ਮਾਂ ਪਹਿਲਾ ਸ਼ਬਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਮੰਤਵ ਨਾਲ ਘਰ ਦੀ ਦਹਿਲੀਜ਼ ਤੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਬੱਚਾ ਸਕੂਲ, ਕਾਲਜ ਤੋਂ ਹੁੰਦਿਆਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀਆਂ ਪੌੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਅਧਿਆਪਕ ਸਮਾਜ ਦਾ ਨਿਰਮਾਤਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਜ਼ੋ ਵੀ ਡਾਕਟਰ, ਇੰਜੀਨੀਅਰ,ਨੇਤਾ, ਪੁਲਿਸ, ਜੱਜ ,ਵਕੀਲ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ,ਇਹ ਇੱਕ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਦੇਣ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਸਮਾਜ ਦੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਾਰੇ ਇੱਜ਼ਤ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਅਤੇ ਸਨਮਾਨ ਦੇ ਪਾਤਰ ਹਨ ਉਦੋਂ ਅਧਿਆਪਕ ਵਰਗ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਦਸ਼ਾ ਚਿੰਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਨੂੰ ਚਿੰਤਨ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦੀ ਹੈ।

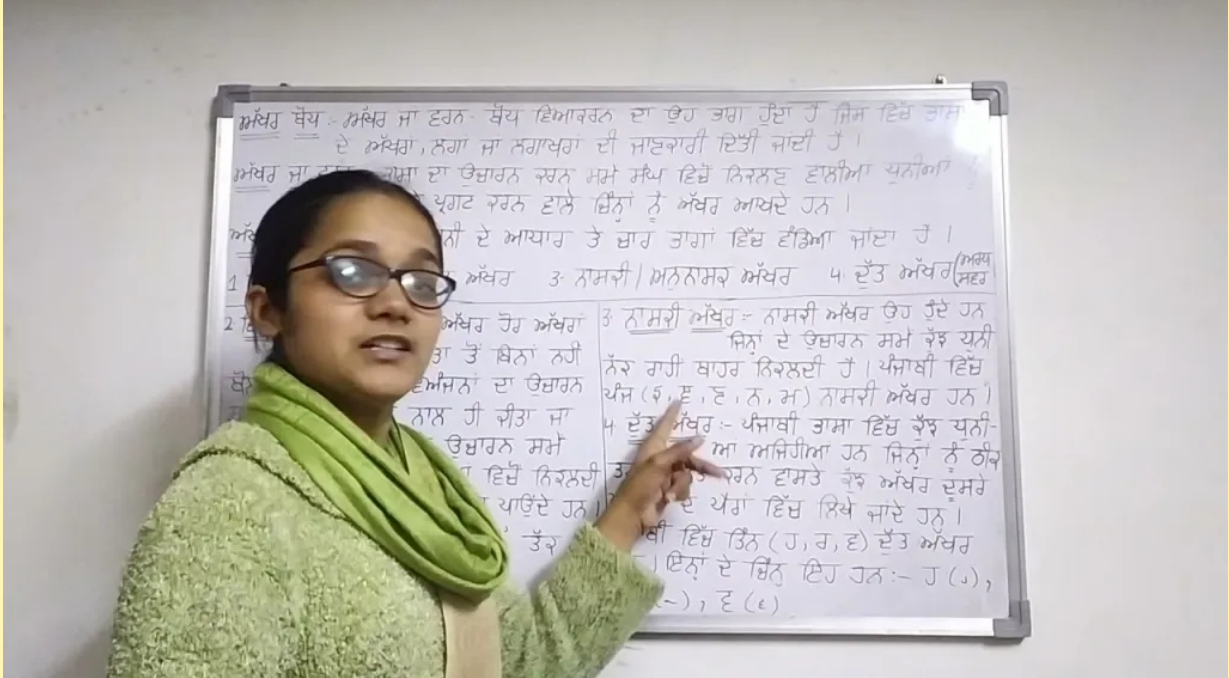
ਇੱਕ ਅਧਿਆਪਕ ਬਣਨਾ ਔਖਾ ਪ੍ਰੰਤੂ ਇੱਕ ਉੱਤਮ ਅਧਿਆਪਕ ਬਣਨਾ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਮੁਸ਼ਿਕਲ ਹੈ।ਹਰੇਕ ਅਧਿਆਪਕ ਦੁਆਰਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿੱਚ ਜਗ੍ਹਾ ਬਣਾ ਕੇ ਛਾਪ ਛੱਡ ਜਾਣਾ ਸੌਖਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ।ਅਧਿਆਪਕ ਇੱਕ ਪੇਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਇੱਕ ਧਰਮ ਹੈ। ਵਿੱਦਿਆ ਨੂੰ ਤੀਸਰਾ ਨੇਤਰ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਤਮ ਦਾਨ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ। ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵਰਗ ਨੂੰ ਉਸ ਅਧਿਆਪਕ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਹੁਤ ਸੌਖਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਜੋ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿੱਚ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰਾ ਹੋਵੇ।ਇੱਕ ਉੱਤਮ ਅਧਿਆਪਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਣ ਦੇ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਦੱਸਦਾ ਹੋਇਆ ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਇਨਸਾਨ ਬਣਨ ਲਈ ਵੀ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਵਿੱਦਿਆ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਵ ਨੌਕਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਇੱਕ ਚੰਗੇ ਨਾਗਰਿਕ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਕਾਲਜਾਂ ਅਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖ਼ਲ ਕਰਵਾਕੇ ਸਭ ਕੁੱਝ ਅਧਿਆਪਕ ਵਰਗ ਤੇ ਛੱਡ ਕੇ ਮਾਪੇ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ ਤੋਂ ਮੁਨਕਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਵੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਬਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦਾ ਬੱਚੇ ਦੇ ਚੰਗੇ ਭਵਿੱਖ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰ ਯੋਗਦਾਨ ਦੇਣ। ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਹੋਣ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਦੇਵਾਂ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਦਰਵੇਸ਼ ਮੁਸ਼ਿਕਲਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਖ਼ੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਆਈ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਦੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਖ਼ਾਲੀ ਹਨ।ਇੱਕ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਦੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਕੂਲਾਂ ਦਾ ਚਾਰਜ ਸੰਭਾਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਤਰੱਕੀ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਅਧਿਆਪਕ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਵਾਧੂ ਵਿਜ਼ਾ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਤੋਂ ਲਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਹੋਰ ਕੰਮ ਜਿਵੇਂ ਵੋਟਾਂ, ਮਰਦਮਸ਼ੁਮਾਰੀ,ਕਲਰਕ, ਬੇਨੇ ਅਤੇ ਕਣਕ ਦੀ ਪਰਾਲੀ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਵਰਗੇ ਕੰਮ ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਇਸ ਨਾਲ ਜਿਥੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਥੇ ਅਧਿਆਪਕ ਵਰਗ ਨੂੰ ਦੂਰ ਦੁਰਾਡੇ ਡਿਊਟੀਆਂ ਲੱਗਣ ਕਰਕੇ ਖੱਜਲਖੁਆਰ ਹੋਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਅਧਿਆਪਕ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕੰਮ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਹੋਰ ਕੁੱਝ ਨਹੀਂ। ਜ਼ੇਕਰ ਅਧਿਆਪਕ ਵਾਧੂ ਡਿਊਟੀਆਂ ਵਿੱਚ ਉਲਝੇ ਰਹਿਣਗੇ ਫਿਰ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਏਗਾ ਕੌਣ? ਮਹੀਨਾਵਾਰ ਸਿਲੇਬਸ ਕਿਵੇਂ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਪੂਰਾ ਹੋਵੇਗਾ? ਜ਼ੇਕਰ ਸਿਲੇਬਸ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਮਹੀਨਾਵਾਰ ਟੈਸਟ ਕਿਸ ਆਧਾਰ ਤੇ ਹੋਵੇਗਾ ? ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਸਿਲੇਬਸ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਧਿਆਪਕ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੇਵਾਂ ਦਾ ਬੋਝ ਵਧੇਗਾ।ਇਸ ਨਾਲ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਕ ਦੇਵਾਂ ਨੂੰ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਅਧਿਆਪਕ ਦੇ ਮਾਣ ਸਨਮਾਨ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਦੀ ਗੱਲ ਜਦੋਂ ਵੀ ਚੱਲਦੀ ਹੈ ਉਦੋਂ ਸਹਿਮਤ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰੰਤੂ ਅਮਲ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਅਧਿਆਪਕ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਨਾ ਕਿ ਹਾਕਮਾਂ ਦੀ ਆਉ ਭਗਤ ਕਰਨ ਲਈ।ਸਕੂਲ ਔਫ਼ ਐਮੀਨੈਂਸ ਸਮਾਣਾ ਦੀ ਚਾਰ ਦਿਵਾਰੀ ਦਾ ਉਦਾਘਾਟਨ ਕਰਦਿਆਂ ਮੌਜੂਦਾ ਵਿਧਾਇਕ ਅਤੇ ਸਾਬਕਾ ਸਿਹਤ ਮੰਤਰੀ ਦੁਆਰਾ ਸਟੇਜ ਉੱਪਰ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਣਾ ਅਤੇ ਉਲੀਕੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਮਾੜਾ ਕਹਿਣਾ ਸਿਹਤ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਸੌੜੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।ਇਸੇ ਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫ਼ਰੀਦਕੋਟ ਦੇ ਪਿੰਡ ਗੋਦਾਰਾ ਵਿੱਚ ਵਿਧਾਇਕ ਵੱਲੋਂ ਸਕੂਲ ਦਾ ਮੁਆਇਨਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਇਸ ਗੱਲੋਂ ਗੁੱਸੇ ਹੋ ਜਾਣਾ ਕਿ ਮਹਿਲਾ ਅਧਿਆਪਕ ਉਸਦੀ ਆਉ ਭਗਤ ਲਈ ਨਹੀਂ ਆਏ। ਵਿਧਾਇਕ ਨੂੰ ਇਹ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਣਾ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਹਿਲਾ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਤੱਕ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਕੀ ਕੰਮ ਸੀ? ਅਜਿਹਾ ਕਿਹੜਾ ਕੰਮ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਪੁਰਸ਼ ਅਧਿਆਪਕ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ?ਜਦੋਂ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਅਧਿਆਪਕ ਮੌਜੂਦ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ ਪੁਰਸ਼ ਅਧਿਆਪਕ ਵਿਧਾਇਕ ਦੀ ਆਉ ਭਗਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ,ਤਿੰਨ ਮਹਿਲਾ ਅਧਿਆਪਕ ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਚੁੱਪ ਕਰਵਾ ਕੇ ਸਕੂਲ ਦੇ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖ ਰਹੇ ਹਨ, ਵਿਧਾਇਕ ਵੱਲੋਂ ਉਹਨਾਂ ਮਹਿਲਾਂ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਕੋਲ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਕੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਸਪੀਕਰ ਵੱਲੋਂ ਤਲਬ ਕਰਨਾ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਅਤੇ ਤੌਹੀਨ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿੱਚ ਘਟ ਰਹੀ ਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ ਅਧਿਆਪਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਤਣਾਅ ਵਧਾਉਂਦੀ ਹੈ।ਅੱਜ ਤੋਂ ਵੀਹ ਤੋਂ ਪੱਚੀ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਅਧਿਆਪਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਕੁੱਟ ਵੀ ਦਿੰਦਾ ਤਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦੀ ਕਿ ਉਹ ਸੀ ਵੀ ਕਰ ਜਾਵੇ ਪ੍ਰੰਤੂ ਬਦਲਦੇ ਸਮੇਂ ਨੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਖੁੱਲ੍ਹ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਨਾਸੂਰ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਦੇਸਤ ਅਧਿਆਪਕ ਦੇ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰੀ ਘਟਨਾ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਸੋਚ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨਾ ਨਿਘਾਹ ਆ ਬੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਮਹਾਭਾਰਤ ਦੇ ਏਕਲਵਿਆ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਦਰੋਣਾਚਾਰੀਆ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੰਕਸ਼ਨਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅੰਗੂਠਾ ਭੇਂਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਸਗੋਂ ਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ ਦੀ ਕਮੀ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਹੀ ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਮਾਰ ਕੁੱਟ ਤੇ ਉੱਤਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।ਮੇਰੇ ਇੱਕ ਅਧਿਆਪਕ ਦੇਸਤ ਨੇ ਬੜੇ ਦੁੱਖ ਨਾਲ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅੱਠਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੇ ਇੱਕ ਸ਼ਰੀਰਕ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕ ਦੇ ਇਸ ਗੱਲੋਂ ਚਪੇੜ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਅਧਿਆਪਕ ਨੇ ਸਾਰੀ ਜਮਾਤ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਝਿੜਕ ਦਿੱਤਾ। ਮਾਪੇ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਆਏ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਵੀ ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਕਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।ਬਦਲ ਰਹੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਇਹ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਧਿਆਪਕ ਦਾ ਮਾਣ ਸਤਿਕਾਰ ਅਤੇ ਇੱਜ਼ਤ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗੀ ਤਾਂ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕਦੇ ਵੀ ਅਧਿਆਪਕ ਬਣਨ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਸੋਚੇਗਾ। ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹੇਗਾ ਕਿ ਮੈਂ ਵੱਡਾ ਹੋ ਕੇ ਅਧਿਆਪਕ ਬਣਾਂਗਾ।ਇੱਕ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਝਿੜਕ ਪਿਆਰ ਭਰੀ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀ ਗ਼ਲਤੀ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਨਿੱਜੀ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਨਹੀਂ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਤੋਂ ਕੀ ਲੈਣਾ,?ਉਹ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਸਮਝ ਕੇ ਝਿੜਕਦੇ ਹਨ, ਹੁਣ ਜ਼ੇਕਰ ਮਾਪੇ ਵੀ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਗ਼ਲਤੀ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਦੇਣਗੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਅਜਿਹੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਤਾਂ ਹੱਥ ਹੀ ਰਾਖਾ ਹੈ ਇਸੇ ਲਈ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਚੋਰ ਨੂੰ ਨਾ ਮਾਰੋ, ਸਗੋਂ ਚੋਰ ਦੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰੋ ਜਿਸਨੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਚੋਰੀ ਕਰਨ ਬਾਅਦ ਨਹੀਂ ਰੋਕਿਆ।ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਇੱਕ ਕੱਚੀ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ ਉਸਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨਾ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਵੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਬਣਦੀ ਹੈ।

ਹਰ ਸਾਲ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਉਪ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਡਾ ਸਰਵਪੱਲੀ ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ(05 ਸਤੰਬਰ 1888 ਤੋਂ 17 ਅਪ੍ਰੈਲ 1975) ਜੀ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਨ ਨੂੰ ਅਧਿਆਪਕ ਦਿਵਸ ਵਜੋਂ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।ਡਾ ਸਰਵ ਪੱਲੀ ਪੇਸ਼ੇ ਵਜੋਂ ਇੱਕ ਅਧਿਆਪਕ ਸਨ। ਅਧਿਆਪਕ ਦਿਵਸ ਤੇ ਹੋਣਹਾਰ ਅਤੇ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ਼ ਪੱਧਰ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਅਸਲ ਸਨਮਾਨ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਅਧਿਆਪਕ ਵਰਗ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਿਕਲਾਂ ਦਾ ਹੱਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਗੁਜਰਾਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸਹਾਇਕ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰਾਂ ਨੂੰ ਘੱਟ ਤਨਖਾਹ ਦੇਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਦੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜ਼ੇਕਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਸਨਮਾਨ ਅਤੇ ਤਨਖਾਹ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ ਤਾਂ ਅਧਿਆਪਕ ਲਈ ਗੁਰੂ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਗੁਰੂ ਵਿਸ਼ਨੂੰ, ਗੁਰੂ ਦੇਵੇ ਮਹੇਸ਼ਵਰ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਬੇਕਾਰ ਹੈ।ਆਪਣੀ ਮੰਗਾਂ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਰਾਹ ਫੜਨ ਵਾਲੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਸਾਰ ਲੈਣੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਮੁੱਖ ਮੰਗ ਹੈ।ਇਹ ਸਵਾਲ ਜ਼ਿਹਨ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋ ਕੇ ਜਵਾਬ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਧਿਆਪਕ ਵਾਧੂ ਡਿਊਟੀਆਂ ਕਰੇਗਾ, ਸੜਕਾਂ ਤੇ ਰੁਲੇਗਾ ਤਾਂ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਏਗਾ ਕੌਣ? ਇਕ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਣ ਵਾਲਾ ਅਧਿਆਪਕ ਆਪਣਾ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਇੱਜ਼ਤ ਅਤੇ ਸਨਮਾਨ ਦੀ ਵੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ।ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਅਤੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਚੰਗੇ ਜਾਂ ਬੁਰੇ,ਇਹ ਚੋਣ ਅਸੀਂ ਕਰਨੀ ਹੈ।ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਕਲਮ ਦੇਣੀ ਹੈ ਜਾਂ ਬੰਦੂਕ ਇਹ ਫ਼ੈਸਲਾ ਵੀ ਸਾਡਾ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ।

ਐਵੇਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕ



ਵਰਲਡ ਪੰਜਾਬੀ ਟਾਈਮਜ਼
ਪ੍ਰੋ. ਨਵ ਸੰਗੀਤ ਸਿੰਘ

ਆਮ ਤੌਰ ’ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਕੂਲਾਂ, ਕਾਲਜਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ’ਚ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਸ਼ਾ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਮੂਲੀ ਜਾਂ ਨਿਗੁਣੇ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਮੁਖੀ ਦਾ ਖ਼ਿਆਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਂ-ਬੋਲੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਆਪੇ ਏਧਰੋਂ-ਓਧਰੋਂ, ਘਰੋਂ-ਬਾਹਰੋਂ ਇਹਨੂੰ ਸਿੱਖ ਜਾਣਗੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਸਲੀਅਤ ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਪਰਾਲੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਅਕਸਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ।

ਉਂਜ ਪੰਜਾਬੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ’ਗਿਆਨੀ ਜੀ’ ਕਹਿ ਕੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਜ਼ਾਕ ਦੇ ਤੁਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ, ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਬਾਰੇ ਇਹ ਸੋਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰਨਾਂ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ’ਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕ ਤੋਂ ਹੀ ਡਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਕਦੇ-ਕਦਾਈਂ ਇਉਂ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦਾ ਅਧਿਆਪਕ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਗ਼ਲਤ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜੋ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਅਧਿਆਪਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਅਹਿਮੀਅਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਮੇਰੇ ਜੀਵਨ ’ਚ ਵਾਪਰੀਆਂ ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਇੱਥੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹਾਂਗਾ।

ਮੈਂ ਉਦੋਂ ਛੇਵੀਂ ਜਮਾਤ ’ਚ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਸ਼ਾ ਪੜ੍ਹਨਾ ਪਿਆ। ਪ੍ਰਬੁੱਧ ਪੰਜਾਬੀ ਅਧਿਆਪਕ ਦਾ ਲੜਕਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਸ਼ੇ ਵੱਲ ਵਧੇਰੇ ਧਿਆਨ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਸਾਨੂੰ ਮਾਸਟਰ ਯੋਗਿੰਦਰ ਪਾਲ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ’ਥਰਸਟੀ ਕ੍ਰੇਅ’ ਕਹਾਣੀ ਲਿਖਵਾਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਇਹ ਸਤਰ ਲਿਖਵਾਈ, ਜੋ ਅੱਜ ਅੱਧੀ ਸਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਇੰਨ-ਬਿੰਨ ਯਾਦ ਹੈ, “ਹੀ ਸਕੁਐਂਚਡ ਰਿਜ਼ ਥਰਸਟ ਐਂਡ ਫਲਿਊ ਅਵੇਅ।” (ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਿਆਸ ਬੁਝਾਈ ਤੇ ਉੱਡ ਗਿਆ) ਮੈਂ ਘਰ ਆ ਕੇ ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਪੜ੍ਹੀ, ਫਿਰ ਲਿਖੀ ਤੇ ਯਾਦ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਸਾਡੇ ਸਕੂਲ ’ਚ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਆਪਕ ਸਨ। ਉਹ ਅਕਸਰ ਮੈਨੂੰ ਸਕੂਲ ’ਚ ਕਰਵਾਏ ਸਾਰੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਤੇ ਸੁਣਦੇ। ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਮੂੰਹੋਂ ’ਸਕੁਐਂਚਡ’ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਿਆ ਤਾਂ ਦੁਬਾਰਾ ਬੋਲਣ ਨੂੰ ਕਿਹਾ। ਮੈਂ ਫਿਰ ਉਹੀ ਸ਼ਬਦ ਬੋਲਿਆ, ਜੋ ਲਿਖਿਆ ਤੇ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰੀ ਕਾਪੀ ਦੇਖੀ, ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਅਧਿਆਪਕ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖਾਇਆ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ’ਤੇ ਸਹੀ ਪਾਈ ਸੀ। ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ’ਸਕੁਐਂਚਡ’ ਕੋਈ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸਗੋਂ ’ਕੁਐਂਚਡ’ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਮੈਂ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਦੱਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ’ਕੁਐਂਚਡ’ ਯਾਦ ਕਰ ਲਿਆ ਤੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਜਮਾਤ-ਟੈਸਟ ’ਚ ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੁਤਾਬਕ ਠੀਕ ਯਾਦ ਕੀਤਾ (ਕੁਐਂਚਡ) ਲਿਖ ਕੇ ਵਿਖਾ ਦਿੱਤਾ। ਯੋਗਿੰਦਰ ਪਾਲ ਜੀ ਨੇ ਫਿਰ ਮੇਰੇ ਵਾਲਾ ਸ਼ਬਦਜੋੜ ਕੱਟ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮੁਤਾਬਕ (ਸਕੁਐਂਚਡ) ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਠੀਕ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ, ’ਸਕੁਐਂਚਡ’ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਖ਼ੈਰ, ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਹੈੱਡਮਾਸਟਰ ਕੋਲ ਗਏ, ਜੋ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਮਾਹਿਰ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੈੱਡਮਾਸਟਰ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦੱਸੀ ਤਾਂ ਹੈੱਡਮਾਸਟਰ ਨੇ ਮਾਸਟਰ ਯੋਗਿੰਦਰ ਪਾਲ ਨੂੰ ਸੱਦ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੇਰਾ ਸ਼ਬਦ-ਜੋੜ ਗ਼ਲਤ ਹੈ ਤੇ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਦਾ ਸਹੀ। ਫਿਰ ਕਿਤੇ ਜਾ ਕੇ ਸਾਡੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਧਿਆਪਕ ਨੇ ਸਵੀਕਾਰਿਆ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਹ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ’ਗਿਆਨੀ ਮਾਸਟਰ’ ਹੀ ਸਮਝੀ ਬੈਠਾ ਸੀ।

ਇੰਜ ਹੀ ਮੇਰੀ ਬੇਟੀ ਨੂੰ ਸੱਤਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਧਿਆਪਕ ਨੇ ਨੋਬਲ ਪੁਰਸਕਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਿਖਾਉਂਦਿਆਂ ਇਸ ਦੇ ਜਨਮਦਾਤਾ ਦਾ ਨਾਂ ’ਐਲਫਰੈੱਡ ਨੋਬਲ’ ਦੱਸਿਆ, ਜਿਸ ਵਿਚ ’ਨੋਬਲ’ ਦੇ ਗ਼ਲਤ ਸ਼ਬਦ-ਜੋੜ ’ਐੱਨ ਓ ਬੀ ਐੱਲ ਈ’ ਲਿਖਵਾਏ। ਮੈਂ (ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਅਨੁਸਾਰ) ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਬੇਟੀ ਦੀ ਨੋਟਬੁੱਕ ਚੈੱਕ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇੱਥੇ ’ਨੋਬਲ’ ਦੇ ਸ਼ਬਦ-ਜੋੜ ’ਐੱਨ ਓ ਬੀ ਈ ਐੱਲ’ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਬੇਟੀ ਨੇ ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਸਹੀ ਸ਼ਬਦ-ਜੋੜ ਵਾਲੀ ਕਾਪੀ ਦਿਖਾਈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕੱਟ ਕੇ ’ਐੱਨ ਓ ਬੀ ਐੱਲ ਈ’ ਕਰ ਦਿੱਤੇ।

ਮੈਂ ਸਕੂਲ ਜਾ ਕੇ ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗ਼ਲਤੀ ਠੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਆਖਿਆ, ਪਰ ਓਹਨੇ ਤੈਸ ’ਚ ਆ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦਜੋੜਾਂ ਵਾਲੀ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਕੱਢ ਦਿਖਾਈ। ਮੈਂ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਇਹ ਖਾਸ ਨਾਂਵ ਹੈ ਤੇ ਖਾਸ ਨਾਂਵ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਇਥੇ ’ਨੋਬਲ’ ਨਹੀਂ ’ਨੋਬੈੱਲ’ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਨਾ ਮੰਨਿਆ। ਅਖ਼ੀਰ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਕੋਲ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਨੀ ਪਈ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦਾ ਅਧਿਆਪਕ ਗ਼ਲਤ ਸ਼ਬਦ-ਜੋੜ ਨੂੰ ਸਹੀ ਮੰਨ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਦੇ ਕਹਿਣ ’ਤੇ ਸਬੰਧਿਤ ਅਧਿਆਪਕ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗ਼ਲਤੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਈ।

ਇਕ ਹੋਰ ਘਟਨਾ ਮੇਰੇ ਕਾਲਜ ਦੀ ਹੈ। ਕਾਲਜ-ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਬਾਇਓਲੌਜੀ ਦਾ ਪੀਐੱਚਡੀ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ’ਤੇ ਬੜਾ ਮਾਣ ਸੀ। ਇਹ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਕਾਲਜ ਦੇ ਸਾਰੇ ਛੋਟੇ-ਵੱਡੇ ਸਮਾਗਮਾਂ ’ਚ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਹੀ ਮੰਚ-ਸੰਚਾਲਨ ਲਈ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦਾ ਅਧਿਆਪਕ ਮੰਚ ’ਤੇ ਚੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਤ੍ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਦੂਜਾ ਉਹਦੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦੇ ਸਿਰਾਂ ਉੱਤੇ ਦੀ ਲੰਘ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਨੇ ਕਾਲਜ ਦਾ ਪ੍ਰਾਸਪੈਕਟਸ ਛਪਵਾਉਣਾ ਸੀ ਤੇ ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਕਾਲਜ ਬਾਰੇ ਮੁੱਖ ਪੰਨੇ ’ਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣੀ ਸੀ, ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦਾ ਮਾਹਿਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ’ਚ ਹੀ ਲਿਖੀ ਤੇ ਸਿਰਲੇਖ ਬਣਾਇਆ ’ਅਥਾਊਟ ਕਾਲਜ’।

ਮੈਂ ਅਚਾਨਕ ਉਹਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹਨੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਲਿਖਿਆ ਨੋਟ ਦਿਖਾਇਆ। ਮੈਂ ਸਿਰਲੇਖ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਾਰ ਉਹਨੂੰ ਵਾਪਸ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇੱਥੇ ’ਅਥਾਊਟ ਦਿ ਕਾਲਜ’ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਹਨੂੰ ਜਾਪਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਅਧਿਆਪਕ ਹੈ, ਇਹਨੂੰ ਕਿੱਥੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਆਉਂਦੀ ਹੋਵੇਗੀ! ਮੇਰੇ ਉੱਥੇ ਬੈਠਿਆਂ ਹੀ ਉਹਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਸੱਦ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਗ਼ਲਤੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕ ਨੇ ਦੇਖਦੇ ਸਾਰ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹੀ ਕਿਹਾ, “ਸਿਰਲੇਖ ਹੀ ਗ਼ਲਤ ਹੈ। ਦੇਵਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ’ਦਿ’ ਆਏਗਾ।” ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਮੇਰੇ ਮੂਹਰੇ ਛਿੱਥਾ ਜਿਹਾ ਪੈ ਗਿਆ।

ਆਖਰੀ ਗੱਲ, ਮੇਰੀ ਅਹੁਦੇ ’ਚ ਤਰੱਕੀ ਦੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਵੀਸੀ ਦਫ਼ਤਰ ’ਚ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਖੁਦ ਵੀਸੀ ਤੇ ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਹੋਰ ਵਿਸ਼ਾ ਮਾਹਿਰ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਸਨ। ਵੀਸੀ ਖੁਦ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਤੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਬੋਲਣ ਦੀ ਆਸ ਰੱਖਦਾ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਇਲਮ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ’ਚ ਪੁੱਛੇ ਸਾਰੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ। ਵੀਸੀ ਨੇ ਨੇੜੇ ਬੈਠੇ ਸਾਡੇ ਕਾਲਜ-ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਾਹਵੇਂ ਮੇਰੀ ਖੂਬ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਕਿਹਾ, “ਆਪਣੇ ਕਾਲਜ ਦੇ ਹੋਰ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਹਿ ਕਿ ਇਸ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕ ਤੋਂ ਹੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਬੋਲਣੀ ਸਿੱਖ ਲੈਣ।” ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੇਰਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਅਧਿਆਪਕ ਮਾਤ ਭਾਸ਼ਾ (ਪੰਜਾਬੀ) ’ਚ ਨਿਪੁੰਨ ਹੋਵੇਗਾ, ਅਸਲ ’ਚ ਉਹੀ ਹੋਰਨਾਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖਣ ਵਿਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਲਵੇਗਾ। ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਮੂਲੀ, ਨਿਗੁਣੇ ਜਾਂ ਐਵੇਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਅਧਿਆਪਕ ਸੂਰਜ ਦਾ ਸਿਰਨਾਵਾਂ

ਅਧਿਆਪਕ ਸੂਰਜ ਦਾ ਸਿਰਨਾਵਾਂ।
ਅਧਿਆਪਕ ਅੰਜਿੱਲ ਦੀਆਂ ਰਾਵਾਂ।
ਅਧਿਆਪਕ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਤੇ ਦੇਸਤ।
ਅਧਿਆਪਕ ਸਿਰ ’ਤੇ ਹੱਥ ਦੀ ਉਲਫਤ।

ਅਧਿਆਪਕ ਪੁਲ ਮਾਝੀ ਤੇ ਰਹਿਬਰ।
ਅਧਿਆਪਕ ਉਡਦੇ ਬੋਟਾ ਦੇ ਪਰ।
ਅਧਿਆਪਕ ਮੁੱਖ ਅਸੀਸਾਂ ਦੀ ਦਾਤ।
ਅਧਿਆਪਕ ਨੇਰ੍ਹੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭਾਤ।

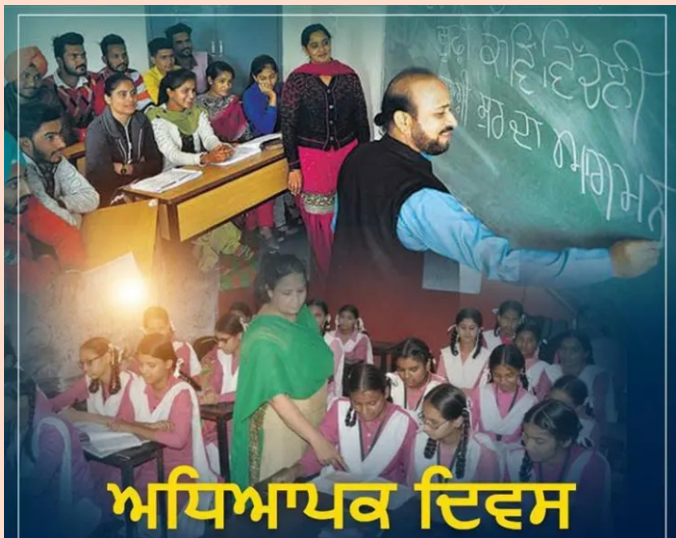
ਅਧਿਆਪਕ ਤੀਜੀ ਅੱਖ ਦੀ ਲੋਰੀ।
ਅਧਿਆਪਕ ਉਡੀਕੀ ਗੁੱਡੀ ਦੀ ਡੇਰੀ।
ਅਧਿਆਪਕ ਮੂੰਹਿਰ ਵਰਗੀ ਪੂਜਾ।
ਅਧਿਆਪਕ ਅੰਬਰ ਵਾਂਗੂ ਗੁੜ੍ਹ।

ਅਧਿਆਪਕ ਗੁੰਗੇ ਦੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ।
ਅਧਿਆਪਕ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਅਰਥਾਵਲੀ।
ਅਧਿਆਪਕ ਸੰਘਣੇ ਰੁੱਖ ਦੀ ਛਾਂ ਜਿਹਾ।
ਅਧਿਆਪਕ ਸੁਲਝੀ ਹੋਈ ਮਾਂ ਜਿਹਾ।

ਅਧਿਆਪਕ ਪਰਬਤ ਵਾਲੀ ਪੌੜੀ।
ਅਧਿਆਪਕ ਆਸ਼ਾ ਲੰਬੀ ਚੌੜੀ।
ਅਧਿਆਪਕ ਵਿਦਿਆ ਵਾਲਾ ਪਾਰਸ।
ਅਧਿਆਪਕ ਵਿਰਸੇ ਦਾ ਵੀ ਵਾਰਸ।

ਅਧਿਆਪਕ ਪਿਆਸੇ ਲਈ ਜਿਉਂ ਪਾਣੀ।
ਅਧਿਆਪਕ ਜੀਵਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗਾਨੀ।
ਅਧਿਆਪਕ ਲੱਖਾਂ ਹੱਥਾਂ ਦਾ ਹੱਥ।
ਅਧਿਆਪਕ ਅੱਖਰ ਜਨਨੀ ਸਮਰੱਥ।

ਅਧਿਆਪਕ ਸੰਕਲਪ ਸ਼ਕਤੀ ਗੁਰੂ।
ਅਧਿਆਪਕ ਉਨਤੀ ਭਗਤੀ ਆਬਰੂ।
ਅਧਿਆਪਕ ’ਬਾਲਮ’ ਰਾਮ ਵਿਚ ਰਾਸਾ।
ਅਧਿਆਪਕ ਜੰਨਤ ਵਰਗਾ ਵਾਸਾ।



ਵਰਲਡ ਪੰਜਾਬੀ ਟਾਈਮਜ਼
ਬਲਵਿੰਦਰ ’ਬਾਲਮ’ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ